

ГОД. XXI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 9.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о даву сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

МИЛОРАД П. ШАПЧАНИН.

(Наставак).

Али сав тај рад, који је Шапчанин уложио био свесрдно за напредак позоришта и глумачке уметности, за напредак драмске књижевности наше, за васколики репертоар, у опште за добро стање народног позоришта, није покретала она најмоћнија сила, што се у позоришту зове публика, или обичније да кажем, народ.

Тај нехат и немар београдске публике према позоришту навели су Шапчанина, да на јавном састанку позоришнога одбора изговори ове значајне речи:

„Наше позориште, и ако постоји од 20. октобра 1869., ипак нема своју сталну вишу публику довољно спремну и одушевљену, да ужива праву појезију драме и глуме. Контингент старе публике, у које беше развијенији укус за песничтво, с дана на дан изумире, а њега замењују редови, који се или са свим непојављују или само оних вечери, кад се устуне захтеви појезије бесмисленоме спектаклу.

Ово није пребацивање, ово је искрен говор Талије, која је много ћутала, превиђала и дуго-трпљиво праштала. Данас, она има права бити срдита, и са праведном срчбом пита своје синове: где су? Где су државници, саветници и велики чиновници? Где су државне судије, судије свију категорија? Где су професори гимназија, реалака и велике школе? Где је виши официрски кор? Где су толики, тако одлични и образовани наши великокунци? Где су, после дневног сухопарног рада, толики адвокати? Где

су заступници толиких угледних новчаних завода? Где су толики образованији млади чиновници и трговачки помоћници, у данима слободним? Где су апотекари? Велики гостионичари? Одлични представници толиких великих занатлијских радионица? Сви ови учени, умни, просвећени, одликовани, чувени и уважени чланови нашега грађанства појављују се тако ретко, или готово никако не полазе овај дом, у ком би више него на другом месту, нашли и поуке и забаве и освежења за даљи рад, за борбу живота. Из ових побројаних редова, кад би сваки у месецу само једанпут походио наше позориште, све ложе, сва одлична места била би увек препуна. И онда би, пред тако лепо посећеном кућом и пред тако образованим гледаоцима, глумац развио много већи жар, мобилисао би сав свој урођени таленат, представа би добила правог полета и живота, комад свој појетски блеск и своју славу. Онда бисмо тек потпуно познали способност и уметност наших глумаца и добре и слабије стране приказаних драма из наше и туђе књижевности. Студен и непомићност празне куће зја на позорницу као разјашљена чељуст какве хавети и представа тече као оно река мртваја. . .

Док год, тако рећи, сав народ својим присуством, својим, не рекавши чешћим, већ само правилним долажењем, не ојача приходе и одушевљење у свију, што су позвани да проведу век свој у раду под позоришним кровом: дотле ће све, што је чињено и што ће се чинити,

бити једно мучно, заморно, поред свију напора мало успешно натезање, галванисање организма, који, према колосалној конституцији својој, није довољним животом задахнут.

Све је ту, само тога животворнога задахнућа не достаје. Не тражи наше позориште више владалачке потпоре, ни државне субвенције, ни веће ревности у својих посленика; све је ту: само још нема сталног народног одушевљења за ову установу. Предци су наши имали за позоришну уметност једино то одушевљење, па без хонорара и тантјеме стекоше своје одличне драмске псеце, склопише позоришне дружине и саиздаше овај храм. Поменимо дане древне и поучимо се — вели пророк; сетимо се наших одушевљених предака и пођимо стопама њиховим! Без тог њиховог одушевљења, позоришта су лађе са једрима што тремо плазају пучином с веслима, очекујући очајно успешну струју

ветра. На ово народно одушевљење апелујемо ми; оно ће опет унети у позориште веселого рада и живота, а сва друга напрезања, без већег учешћа публике, без веће љубави народне, без оног старог нашег плодотворног патриотизма, неће донети позоришту ни цвета, ни рода. Материјализам може донети много земаљска блага, али никад оно, што треба да никне, да расте, да сазре у платонској љубави, у некористољубивом идеализму, који је готово пишче-зао, а који у небесних сила призивамо, да што пре озари све наше просвећење кругове, а кроз њих и цео народ“.

Те истините речи, које је Шапчанин пре неколико година по свом горком искуству изрекао, могле би се, на жалост, применити и сада на данашње позоришне прилике у Београду.

*

(Наставиће се)

И С Т И Ј А

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Женска влада. Са 100 дуката награђена шаљива игра у три чина, написао Е. Сиглигети, посрбио Љубомир Лотић.)

Писац шаљиве игре, која се у оригиналу зове „Nőuralom“ и која је као трећа новина ове сезоне у овогодишњи обилгатни новитетски дан, у уторак, прешла преко новосадске српске позоришне, није непознат нашем свету; чак се може за њ рећи да му спада међу љубимце. Треба наиме знати, да је то Сиглигетија, чији се „A szigány“, и „A szökött katona“ за толико већ време јувачки држи на српској позорници и чија се „А мама“ и „Fenn az erdő nincsen kas“ у своје време такођер допали и у сасвим српском руху. Навлаш велим: у сасвим српском руху, јер Сиглигетија је за чудо те среће, да му, као и Сигетији, српски преводници неће да ману његове Мађаре онакве какви су, него их по што по то праве Србима. С тим т. зв. посрбљивањем, које је канда инаугурисано било баш Сиглигетијиним комадима, терао се у нас неко време велик, што рекли Немци, Unflug. Да подсетим само на несретне и неспретне посрбе покојнога Муше, којима је у годинама 1877—1879 хтео већ да прешлави

српску позорицу. Хајде што је ту страдавао Розен и њему равни, они се некако још и извукли „с једним модрим оком“. Но ту је извукао фуру и кукавни Викторијен Сарду ни крив ни дужан. У новце се време, колико се ја сећам, покушао атентат на Лукачију с његовом „А vereshaji“ но напоредо је Чикија поносито корачао и могао се подичити, да се о њега није окрзла посрбоманија па да се ипак његови ликови умели да улажу у милост српском позоришном свету. Веран зар традицији својих претходника није ни вредни Љупко Лотић могао на ино а да у старој Сиглигетијиној „Женској влади“ не преамалгамише Мађаре у Србе. У самој ствари до душе није тим ништа велико скривио, јер су ситуације у Сиглигетијиној „Женској влади“ такве, да се у њима сваки дан може наћи и Србин и Српкиња, но ипак, ипак! Кад се што ради без невоље, излишно је па некако само од себе хоће да постане неупутно. Исто би нам тако јасни били комични конфликти, које изазива „Женска влада“, кад би се у њима копрцали потпапучари и домаћи змаји мађарске крви и колена. Овако нам се и нехотице намеће тугаљиво питање: та докле ћемо ми и за наш живот и за наше прилике и неприлике морати црпети из

туђег извора и пуштати, да настраности нашег народног и друштвеног живота исмевајући и шибајући лечи туђин па ма то био и најближи сусед?

Него није то право оно, што ме је мало бацило у бригу, кад сам видео, да се Сиглигетијин „Nôigalom“ не само у опште још даје сад у нас, него да се чак сад тек даје и као новина и рлане да се тако допао нашем позоришном свету, да га је цело вече одржао у највеселијем расположењу. Мене јз у бригу бацио укуе тог нашег позоришног света. Наћп не само задовољства него баш и уживања гледајући ништа друго до фотографију свакидашњег живота у обичњејшем визит-формату сад, где се од позоришта и од глуме с правом тражи нешто à la Мункачи, то се зове товари ти терете од неколико хиљада метарских цената па и онако још не доста лака колица српског Теспидатако, да се мора под њима срушити мост, који води из елсејских пољана детињске најивности у не толико насмејане регијоне мушке трезвености и збиље. Што је у другом образованог света fin de siècle откинуо о једно око сувише плуса, ту му се у нас кавда раскорачно неки кобан квантум минуса па се баш не да. А ако игде, ту би златна средина била оно једино добро.

Некако је то и чудно доћи сад на Сиглигетијин „Nôigalom“. Чудим се преводиоцу, чудим се управи. Та ваљда нису ни оних сто дуката награде, подстрека, чега ли, свето писмо? А иначе у „Женској влади“ нема ничега, што би имало оне т. зв. привлачне снаге. Да смо тамо још негде у шездесетим годинама овога века, где смо раширеним рукама дочекивали све, што нам донесе народно позориште — само нека се српски приказује! — угостили бисмо и „Женску владу“ својски и искрено, али овакви скокови, какви су, узмимо само, с Ибзенове „Норе“ и Ечегарејева „Галеота“ на Сиглигетијину „Женску владу“, и сувише стрмоглавце воде у натраг. Не могу шта силом, али мени су ти скокови чудновати и само бих онда кадар био оправдати их, кад би се том приликом са литерарно-историског гледишта радило око тога, да се каква домаћа работа, ма и тањих ребара, сачува од дефинитивнога заборавана. Но никако ми не иде у главу, да је Сиглигетијина „Женска влада“ заврдила толику жртву од нас Срба.

С правом ће ме управа смети упозорити

на то, како и сам признајем, да је тога вечера сав свет — а било га је доста — задовољан изашао из позоришта. Но па не извлачим се ја из те концесије, само не могу опет а да не опазим, да би по морални напредак института било много повољније, кад не би у ствари укуса публика образовала управу него кад би то било обратно па ма ишло мало и силом па рецимо чак и уз малу материјалну штету. Не би било с горег провентивовати то питање.

Глумачком свету, који је био забављен тог вечера, част и признање на вољном и ваљаном приказивању, но нарочито част и признање Добриновићу, који је од промуклог свога колеге Васпљевића у последњем часу преузео улогу једнога и то оног енергичнијег потнапучара.

Г.

СИТНИЦЕ.

(Једна анегдота о Паљрону). О Паљрону, духовитоме писцу францускоме, чији се комад „Досадан свет“ даје данас у нашем позоришту, донеле су ових дана француске новине ову анегдоту:

Било је то у француској академији. У једној и истој ствари пријавише се за реч Паљрон и пок. Ксавер де Мармје, познат нарочито са својих путописа Обојица су хтели по што, по то да говоре, док на послетку председник није дао реч — Мармјеу.

Мармје почео да говори, и то је говорио оно, што је и Паљрон хтео да говори, тако, да се овај није могао да уздржи, а да у сред Мармјеова говора не викне:

— Ух, узимате ми речи из уста!

— Тим боље по вас, — стаде председник да теши Паљрона, — не морате бар ви говорити. Госп. Мармје нека говори за вас, а ви немо гестикულიрајте уз његов говор и гестима тумачите свој говор, који ће у место вас г. Мармје и даће „говорити“.

С.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Недељни ред позоришних представа.)

У суботу 20. јануара (1. фебруара) први пут: „Хетман.“ Драма у 5 чинова, од Павла Дерулета, с француског превео Душан Л. Ђокић. (Г. М. Стојковић у улози Демида као гост.)

У недељу 21. јануара (2. фебруара) по други пут: „Хетман.“ Драма у 5 чинова, од Павла Дерулета, с француског превео Душан Л. Ђокић.

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

14. Представа. **У ДУНЂЕРСКОМ ПОЗОРИШТУ.** У претплати 7.

У Новоме Саду, у четвртак 18. (30.) јануара 1896:

ДОСАДАН СВЕТ.

Шаљива игра у 3 чина, написао Е. Палрон, с француског превео М. Р. Поповић.

Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Белак — — — — — Марковић.	Грофица де Серанова — — С. Вујићка.
Роже де Серан — — — — — Васиљевић.	Јованка Рајмондова — — С. Бакаловићка.
Павле Рајмонд — — — — — Спасић.	Сузана де Вилијерова — — М. Марковићка.
Бенерал де Брије — — — — — Николић.	Луција Ватсонова — — — Т. Лукићка.
Де Сен Реол — — — — — Тодосић.	Маркиза Луданова — — — М. Тодосићка.
Де Миле — — — — — Душановић.	Бароница Боанова — — — Ј. Весићева.
Франсоа — — — — — Поповић.	Служавка — — — — — Д. Весићева.
Војвоткиња де Ривијева — Д. Ружићка.	

Збива се у данашње време.

У суботу 20. јануара (1. фебруара) први пут: „Хетман“. Драма у 5 чинова, написао Павле Делурел, с француског превео Душан А. Ђокпић. (Г. М. Стојковић, у улози Демида као гост.)

Умољавају се лепо све поштоване госпође и госпођице, да би изволели без шешира седити на својим седиштима у паркету и партеру.

Улазнице могу се добити у књижари браће М. Поповића од 9—12 пре подне, и од 3—5 сахата после подне, и после на каси.

Почетак тачно у 7, свршетак у 9³/₄ сахата.